

ДВА РОМСКИ КВАРТАЛА В СОФИЯ: ПРОСТРАНСТВЕНО БЛИЗКИ И НАПЪЛНО НЕПОЗНАТИ

Майя Грекова

Теренното изследване „Ромите в София: от изолация към интеграция?” е проведено през май 2007 г. от ръководен от мен екип на студенти от специалност „Социология” на Софийския университет в столичните квартали „Факултета” и „Христо Ботев” и в няколко училища, намиращи се в близост до тях, в които се предполага, че учат деца от ромски произход. Анализът на резултатите от него са представени в третата част на едноименната книга.¹

В настоящата статия представям накратко онази част от проведения от мен анализ, в която фокусът са въпросите: Какво е за младите роми „ромският” квартал и живеенето в него? Какво е за тях излизането от „квартала” и движението в града, където живеят „другите”? Има ли за тях „друг” начин на живеене?

Ако трябва да бъде даден кратък отговор на въпроса, съдържащ се в заглавието на изследователския проект – протича ли днес в България и в частност в София процес на интеграция на ромите, той би бил отрицателен. Не, бих казала, процес на интеграция на ромите в българското общество и в София в частност (все още) не се случва. Такъв процес няма как да се случи, докато не пренастроим мисленето си и не приемем, че наличието на малцинство е проблем на съответното общество, а не на принадлежащите към малцинството, независимо че тъкмо те понасят бремето на малцинствения си статус. „Те” не могат сами да се освободят от този статус. „Те” не могат да снемат от себе си негативното белязване. „Те” не могат да станат като „нас”, дори да допуснем, че неистово го желаят, защото „ние” се отнасяме към тях като към „те”. Дори откъсналият се от „те” индивид продължава да носи със себе си множество „белези”, по които го разпознаваме като принадлежащ на „те”: външен изглед, особен говор, местоживеене, близки...

„Ние” обаче твърдим, че „те” са виновните за това свое състояние: „те” искат да живеят отделно, „те” не могат и не искат да се освободят от „отживелиците” и да заживеят като „нас”, „те” не искат да учат и да работят, „те” превръщат кварталите си в „гето”...

¹ Вж. Грекова, М., В. Димитрова, Д. Кюранов, Н. Германова, Я. Маркова. Ромите в София: от изолация към интеграция? София: Изток-Запад, 2008. Във втората част на книгата анализирам ситуацията на ромите в България и конкретно в София по времето на социализма на основата на архивни документи.

Накратко за изследването

Искахме да разберем какво мислят „те“ – тези роми, които имат пред себе си поне хипотетичната възможност, защото имат биографично време, да живеят по друг начин. Насочихме се към млади роми – завършили или незавършили основно/средно образование, работещи или безработни, както и към ученици от сегрегирани и от други училища, в които учат и деца от ромски произход. Като „представители“ на „другите“ избрахме учителите в съответните училища: защото са във всекидневно взаимодействие с роми, макар и повече или по-малко принудено; защото се предполага, че училището, най-малкото поради задължителното средно образование, е онова място, в което интеграцията най-лесно може и е най-необходимо да се реализира; защото там са или са били интервюираните от нас младежи и анкетираните ученици.

За да добавим още шрихи към картината на днешната изолация/интеграция на ромите от двата софийски квартала, проведохме интервюта и с представители на районните администрации, в които са разположени двата квартала, както и с представители на неправителствени организации, които имат някаква дейност в двата квартала.

Интервюирани са: 14 жители на кв. „Факултета“ и 12 жители на кв. „Христо Ботев“ на възраст от 17 до 22 години (с две изключения – 26 и 32 години), мъже и жени, завършили основно, учили и незавършили средно образование, омъжени/женени с дете/деца и неомъжени/неженени, работещи и домакини; 25 учители, 6 директори/зам.-директори и 4 педагогически съветници; кметските пълномощници в кв. „Факултета“ и в кв. „Христо Ботев“, секретар на община „Красна поляна“ и НО „Просвета и култура“ в общината, зам.-кмет на община „Слатина“; представители на НРЦ „Свети Георги“, „Романи Бахт“, „Инициатива за равни възможности“, „Гражданска инициатива за развитие на квартал „Христо Ботев“.

Анкетирани са: 164 ученици от 75 ОУ (сегрегираното училище в кв. „Факултета“), 92 ОУ и 123 СОУ (в които учат деца от кв. „Факултета“) и 159 ученици от 94 СОУ (училището, което се намира в кв. „Христо Ботев“), 24 СОУ и 124 ОУ (в които учат деца от кв. „Христо Ботев“)² – от VII, VIII и XII клас – класовете, с които се завършват съответните образователни степени – основно и средно образование.

Подразбира се, че данните от изследването не са представителни по отношение на която и да е предварително конструирана група. Задачите са да се изявят представите и нагласите на младите хора, различията и/или сходствата в тях в зависимост от мястото, което те обитават, от начина, по който пребивават в пространството на града, а не да се докаже наличието на пряка зависимост между различни променливи. По-скоро да се поставят относително коректно формулирани въпроси вследствие от анализа на добитите

² Училищата извън двата квартала са са подбрани след консултации с началника на РИО – София, госпожа Ваня Кастрева на основата на следните два критерия: да се намират относително близо до кварталите „Факултета“ и „Христо Ботев“, което позволява да очакваме, че деца, живеещи в тези квартали, учат в тях; да се посещават от относително висок дял ученици от ромски произход.